

Vieną mūsų švyturių prisiminus

Nemaža garbių žmonių gimė ir augo molingos Pasvalio krašto žemės šeiminkų šeimose. Vienas tokių - kunigas kankinys Alfonsas Lipnickas- Lipniūnas.

Jo giminė - netoli Pumpėnų, Talkonių kaime. Kadangi šeima buvo gausi (10 vaikų), ir Alfonsui, septintajam vaikui, nuo pat mažens teko ganyti bandą, kad užsidirbtų. Tad ir pradžios mokyklą Pumpėnuose pradėjo lankyti jau 12 metų. Siautėjant dėmėtosioms šiltinės epidemijai, nuo Kalėdų iki Velykų nebelankė mokyklos, bet namuose veltui laiko neleido - mokėsi savarankiškai. Tad grįžo jau nebe į pirmąjį, bet į trečiąjį skyrių, o 1919 m., baigęs pradžios mokyklą, įstojo į Panevėžio gimnazijos trečiąją klasę. Baigęs gimnaziją, 1925-1930 m. mokėsi Kauno kunigų seminarijoje. Gyvenimo sąlygos nelepino: turėjo ir toliau uždariauti mokydamas vaikus. Tiek mokslo metais, tiek ir vasaromis, padėdamas pataisininkams. Ypač intensyviai A.Lipniūnas dirbo seminarijos metais ruošdamasis kunigystei. Dar gimnazijos suole išsiugdė šiuos puikius asmenybės bruožus: darbštumą, pareigingumą, nuoširdumą. Apie kunigystę svajodavęs nuo pat vaikystės. Ir štai ta svajonė išsipildė 1930 m. birželio 14 d. A.Lipniūnas kartu su kitais 22 kurso draugais iš arkivyskupo J. Skvirecko gavo kunigystės šventimus, o liepos 6 d. pirmąsyk laikė šv. Mišias gimtosios parapijos Pumpėnų bažnyčioje. Po seminarijos dar porą metų studijavo Kauno Vytauto Didžiojo universiteto Teologijos - filosofijos fakultete ir gavo teologijos licenciato laipsnį. 1932 m. birželio mėnesį buvo išvykęs į 31-ąją Tarptautinį eucharistijos kongresą Dubline (Airija).

Į gabų jauną dvasininką atkreipė dėmesį Panevėžio vyskupas K.Paltarokas, paskirdamas jį vikaru ir jaunimo direktoriumi. Buvo numatęs ateityje skirti sau padėjėju, bet sutrukdė vokiečių okupacija ir jaunojo kunigo areštas.

1935 m. kunigas A.Lipniūnas išvyko studijuoti teologijos ir sociologijos mokslų į Prancūziją, Lilio universitetą, o vėliau - į Paryžiaus katalikų institutą. 1939 m. grįžęs į Lietuvą, dirbo lektoriumi Panevėžio mokytojų institute, o Šiam per-

sikėlus į Vilnių, čia lietuviškoje kunigų seminarijoje dėstė sociologiją ir pastoralinę teologiją. Kartu ėjo Vilniaus universiteto kapeliono pareigas. Sakydavo ugningus pamokslus Šv. Jono ir Aušros Vartų bažnyčiose, sutraukdamas jų pasiklausyti ne tik daugybę tikinčiųjų, bet ir abejingų bažnyčiai žmonių.

Grįžęs iš minėto Eucharistijos kongreso, parašė knygą „Penkių valstybių sostinėse“, iš prancūzų kalbos išvertė knygeles A.Huonder „Baltoji rožė“ ir B.Arens „Paskutinioji pergalė“.

Jo knyga - toli gražu ne vien apie aplankytų valstybių sostines. Joje aprašyti įspūdžiai iš kelionės po Vakarų Europą, atsispindi neapykanta kylančiam fašizmui. Vėliau parašė antrą knygą - „Naujasis pasaulis“, kur taip pat apstu mokslinės medžiagos, o ypač griežtai pasisakoma prieš Hitlerio atėjimą į valdžią, todėl jos nepraleido cenzūra, juolab, kad autorius nepritarė ir JAV politinei sistemai. Parašė dar vieną kitą religinio turinio knygėlę. 1940 m. liepos 14 d. A.Lipniūnas, matydamas, kur suka valdžią, atsiskakė dalyvauti vadinamuose „Liaudies seimo“ rinkimuose, motyvuodamas negalįs pritarti tiems, kurie niekina tikėjimą.

Kunigas A.Lipniūnas negalėjo ramiai žiūrėti, kaip vokiečiai okupantai 1943 m. stengėsi, viliodami jaunimą degtine ir tabaku, suorganizuoti vadinamąjį „Lietuvos legioną“ kovai su Raudonąja armija. Jis per pamokslą griežtai pareiškė, kad Lietuvos jaunimas niekada tuo nesusiviliojo ir nesusiviliuos. To pakako, kad drauge su profesoriais Vladu Jurgučiu, Baliu Sruoga ir kitais inteligentijos atstovais būtų areštuotas ir išgrūstas į Štuthofą koncentracijos stovyklą.

Artėjant frontui, 1945 m. sausio 25 d. Štuthofą konclageris pradėtas evakuoti į Lenkiją. A.Lipniūnas, užsikrėtęs šiltine, apsilvilkęs švarkeliu, drebėjęs o nuo šalčio ir nebepajėgė paeiti. Tik atsitiktinai nepribaigtam prižiūrėtojų, jam Pucelke pavyko prisiglausti lenkės Janovskos namuose. Deja, sveikata nesitaisė. Netrukus nugabentas į ligoninę, nebepajėgdamas priimti komunikos, kovo 28 d., Didįjį trečiadienį, mirė. Mat prie šiltinės nuo perša-

limo dar prisidėjo ir plaučių uždegimas. Gaudžiai skambėjo kunigo S. Ylos, lydėjusio velionį nuo pat Štuthofą stovyklos kančių pradžios (žr. jo knygą „Žmonės ir žvėrys Dievų miške“), atsisveikinimo žodžiai iš paties kunigo A.Lipniūno prieš metus Didžiajam penktadieniui ruošto pamokslo: „Aš kenčiu ir mirštu. Betgi aš prisikelsiu. Be mirties nėra prisikėlimo. Ir mes visi, ir tauta, kuri kenčia ir apmirusi, kelsis kaip pergalėtoja...“

Kovo 12 d. kunigui A.Lipniūnui būtų sukakę 90. Be to, kovo 28 d. - jo mirties 50-osios metinės. Ir dar: kovo 16-oji - Knygnešio diena. Ta proga į Pasvalį buvo atvykusi jungtinė ateitininkų ir žygeivių - knygnešių ainių grupė, keliaujanti kunigo kankinio A.Lipniūno ir knygnešių pėdsakais. Joje buvo ir svečias iš Amerikos gydytojas Albinas Šmulskštys, istorikė mokslų daktarė Aldona Vasiliauskienė, Panevėžio viešosios G.Petkevičaitės - Bitės bibliotekos darbuotoja Albina Saladūnaitė. Žygeiviai aplankė kunigo A.Lipniūno kapą Panevėžio vyskupijos katedros šventoriuje, kur, vykdant vyskupo K.Paltaroko priešmirtinį pageidavimą, 1989 m. rugsėjyje iš Rucko buvo perkelti jo palaikai, tėviškę Talkoniuose ir kitas žymias vietas, o Pasvalio M.Katiliškio bibliotekoje susitiko su vieninteliu likusiu gyvu Kauno kunigų seminarijos jo kurso draugu jubiliatu kunigu Jonu Rimša. Jubiliatas pasidalijo kai kuriais prisiminimais apie kunigą A. Lipniūną - nenustygstantį vietoje, judrų, energingą, ryžtingą, o kartu kuklų ir drovų jaunuolį. Jubiliatas nuoširdžiai palinkėjo ateitininkams ir visiems susirinkusiems būti doriems katalikams, vertiems kunigo A.Lipniūno atminimo, o vaikams rimtai pagalvoti apie kunigystės pašaukimą, nes Lietuvai labai reikia kunigų. Ateitininkai, bibliotekininkės, kiti renginio dalyviai nuoširdžiai pasveikino jubiliatą, apžiūrėjo jam ir A.Lipniūnui skirtas parodas, paruoštas vietos bibliografių. Renginyje skambėjo ekskursiją lydinčių panevėziečių kanklininkų Konstancijos Marcinkevičienės ir Reginos Daniūnienės muzika.

Kazimieras SANDRŪNAS